

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. H. Bergema, Karoeti; Dr. F. A. den Boeft, Rotterdam; Dr. E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr. A. Bouman, Rotterdam; Ir. B. ter Brugge, Almelo; Dr. K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr. R. J. Dam, Kampen; Dr. A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr. D. v. Dijk, Groningen; Drs. D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gillhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr. J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr. J. van Herksen, Ermelo; Dr. B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggkerke; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. J. L. Kooie, Vreeland; Dr. E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr. J. v. d. Linden, Poerworedjo; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Mevr. C. E. Th. Luijkemaar Francken-Schaeuder, Rotterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. H. Mulder, Deventer; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr. G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr. R. Schippers, Wanswerd; Dr. J. Smelik, 's-Gravenhage; Dr. H. Smilde, Groningen; Drs. H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr. N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr. C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr. C. Veenhof, Haarlem; Drs. M. B. v. 't Veer, Groningen; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. H. J. Westerink, Leiden; Dr. D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Dr. S. U. Zuidema, Solo.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., Goes.
Telefoon No. 2424 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: „Het koninkrijk Gods en de koninkrijken der aarde“, V. — Aan de lezers. — Uit de Schrift: „Kennis“ en Schriftgezag, 1 Cor. 4:6a. — Kerkelijk leven: Indrukken van de Generale Synode, I. Art. XIII K.O., II. De kleine Catechismus van Zach. Ursinus, XIII. — Even parkeer: Gespaarden! — Geestelijke adviezen: Niet helemaal juist, IV. — Uit het pol. en soc. leven: Christendom en Economie, IV. — Perschoonw. — Verslag Generale Synode der Geref. Kerken, I. — Kerknieuws. — Correspondentie. — Heden geen Catechismus-bijlage.

HOOFDARTIKEL

„Het koninkrijk Gods en de koninkrijken der aarde.“
(Art. 36.)

V.

Nederland theologisch en politiek in de 16e Eeuw.

De fouten van de bestaande gegeven uitwerking van de verhouding van Kerk en Staat zijn in het vervolg zeer merkbaar. Zij hebben ook invloed geëffend op de oorspronkelijke formulering van art. 36. Niet alleen op deze wijze dat de grondgedachte ligt achter alle gereformeerde confessies, waarmee rekening gehouden werd bij de opstelling der Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Maar ook zóó dat de geest der Nederlandsche gereformeerden, in plaats van zich tegen deze fouten te verzetten, ook zelf door dezelfde instelling blijkt beheerscht te worden. Daarom schreef ik in het vorige artikel van directen en indirecten invloed.

Wanneer we dan eerst de vraag stellen wat de Nederlandsche Gereformeerde Theologie zegt over het Koninkrijk Gods, dan ligt het voor de hand, dat we eerst de Synopsis Purioris Theologiae van de professoren Polyander, Rivelus, Walaeus en Thysius opslaan. Dat is het compendium der gereformeerde Dogmatiek uit de 16e Eeuw. De oogst is hier echter gering. God heet Koning der Koninkrijken.¹⁾ In disputatio 26 over het ambt van Christus is alleen sprake van een regeering van Christus over de Kerk en een Koninkrijk van God of Christus wordt hier niet genoemd. Men schijnt de onderscheiding van Koning en Hoofd niet gezien te hebben.²⁾ Even raken we het punt in kwestie, als van Christus, die middellijk de Zijnen regeert, gezegd wordt, dat Hij de Zijnen beschermt door „politicam piorum magistratum administrationem“³⁾ (door politiek bestuur van vrome magistraten). Wel blijkt er een macht van Christus te zijn buiten de Kerk, met name over de vijanden⁴⁾, maar toch wordt in de disputatio over Christus, het Hoofd van de Kerk, het Koninkrijk uitdrukkelijk beperkt tot de Kerk.⁵⁾ In de disputatio over de politieke magistraat schijnt een bredere opvatting van het Koninkrijk naar voren te zullen komen. Maar aanstonds wordt dit imperium beperkt tot de overheid in verwijzing naar Rom. 13.⁶⁾ In de disputatio over het eeuwige leven en den eeuwigen dood is sprake van het Koninkrijk in den zin van rijk der Hemelen, synoniem met eeuwige leven.⁷⁾

In dezelfde lijn ligt wat Voetius geschreven heeft over het Koninkrijk Gods. In zijn catechisatie op

den Catechismus⁸⁾ schrijft hij over het Koninkrijk (= de absolute macht en autoriteit die God over de dingen heeft) en onderscheidt in een algemeen en een bijzonder Rijk (Rijk van macht — Rijk van genade).

Over het komen van het Koninkrijk zegt hij: Dat Rijk komt „als er een gemeente komt, waar ze niet was“... „wanneer de hooge overheid door haar macht en autoriteit den waren godsdienst begint te handhaven en den dienaren der Kerk volle vrijheid te geven om naar de wetten van Christus Zijn geloovigen te regeeren.“ Dat sluit vrijwel aan bij de gedachten van de Synopsis, maar het merkwaardige is, dat hier het verband tussen Kerk en Staat zóó gelegd wordt, dat de hooge overheid een factor wordt in het komen van het Koninkrijk (= Kerk). Hier is het Roomsche standpunt op de gereformeerde omstandigheden overgebracht. Formeel is de verhouding van Kerk en overheid dezelfde als voor de Reformatie.

Toch is dit ook weer niet de eenige houding van Voetius. Immers in de Politica Ecclesiastica heeft hij met instemming, een onder hem verdedigde, verhandeling van G. Castaers uit 1670 opgenomen. De vraagstelling luidt: Quæritur: An Christo qua mediatori regnum, a regno quod ei quod æterno Dei Filio Patri coequali competit distinctum competat? Kort gezegd, of Christus' Rijk als Middelaar moet onderscheiden van Christus' Rijk als eeuwige Zoon. Weer wordt de overheid als een factor in de komst van het Koninkrijk gewaardeerd: „Nos non negare Magistratum suas in ædificanda ecclesiastica partes habere“. Toch concludeert Castaers (en met hem Voetius): Magistratus nec qua talis, neque Christianus neque christiano — magistratus, Christo Mediatori et eius in terris vicarius subordinatur“. De overheid is noch als zoodanig, noch als christen, noch als christelijke overheid den Christus den Middelaar en aan Zijn plaatsvervanger op aarde onderworpen.

We merken hier duidelijk de tendenz burgerlijk en kerkelijk terrein te scheiden. En in zooverre kunnen we zeggen, dat Voetius hier het beginsel van soevereiniteit in eigen kring (Calvijn, zie bij Dooyeweerd) wil doorvoeren. We herkennen de onderscheiding van Calvijn: Christus in dienst van God als Schepper (algemeene genade) en Christus in dienst van God als Herschepper (bijzondere genade). Hier wordt de onderscheiding echter verder doorgevoerd tot Christus als eeuwige Zoon en als Middelaar. Schriftuurlijk is de onderscheiding Koninkrijk en Kerk, Koning en Hoofd. Maar in beide gevallen is Christus Middelaar, de Ambtsdrager. (Efeze 1 en Kol. 1.) Zoo zien we Voetius pogen tot een oplossing te komen en het goede beginsel verder door te voeren. Bij dit pogen is hij echter in zooverre te ver gegaan en verdwaald, als bij de onderscheiding eeuwige Zoon en Middelaar hier invoert, die de Schrift in dezen juist niet maakt.

Bij Voetius zien we dus twee onderscheidingen: Rijk van Macht, Rijk van Genade en Rijk van den eeuwigen Zoon en Rijk van den Middelaar. Deze twee onderscheidingen, die oorspronkelijk los van elkaar staan — zijn later bijv. bij B. de Moor tot één onderscheiding geworden: Het Rijk van den Zoon is 't Rijk van macht — 't Rijk van den Middelaar is 't Rijk van genade.⁹⁾

't Is zeker merkwaardig, dat Coccejus in dit koor een eigen geluid laat horen.¹⁰⁾ We vinden bij hem de gedachten van Calvijn en de Synopsis, maar hij ziet ook de bredere betekenis van het Koninkrijk Gods. De eigenlijke zetel der Heerschappij Gods

AAN DE LEZERS.

Tot mijn leedwezen is het mij deze week onmogelijk de Catechismusbijlage te geven. De arbeid voor en in de Generale Synode heeft mij daarin verhinderd, wegens blijvende afwezigheid.

Om dezelfde reden is de rubriek Kerkelijk leven wel wat heel veel korter dan gewoonlijk. Verontschuldiging is daarvoor niet noodig. Want er is ook „wel eens“ meer in deze rubriek opgenomen geweest, dan eigenlijk gewenscht was. Voorts denke men aan de moeilijkheden van treinen en postverkeer, enz., die alle nopen tot spoediger inzending van de copie.

Zelfs mijn vervolg van het artikel, waarin we Comrie's raadsel zouden trachten te beantwoorden, moet ik achterwege laten. Door onvoorziene omstandigheden (eerst na aankomst tot mijn kennis gebracht) kon de mij toegewezen, zeer op prijs gestelde gastvrije woning eerst na enkele dagen de deur openzetten; voor die enkele dagen logeer ik bijzonder prettig in IJlst, maar dat ligt een eindje verder en is over dag (nu zooveel auto's gerequireerd zijn) niet goed te bereiken. Vandaar dat ik zooveel ontdekte, dat het Reformatienummer van de vorige week, dat in den koffer lag, in IJlst is, terwijl ik zelf in Sneek ben en IJlst niet vóór den avond bereiken kan. Ik weet wel zoo ongeveer „waar ik gebleven was“, maar ken, eerlijk gezegd, het citaat van Comrie niet uit het hoofd. Er zit dus niets anders op, dan even te wachten.

Ik vraag wel excuus, en vlei me met de hoop, dat onze lezers, die ook in den vacantietyd door onze redactie niet vergeten zijn, me voor ditmaal zullen houden voor verontschuldigd.

Zooeven zag ik, hoe bijzonder de dienstregeling der spoorwegen „op hoog bevel“ is ingekort. Ik vermoed, dat tengevolge daarvan ook mijn studeerkamer volgende week niet te bereiken zal zijn, en vrees dat dus de Catechismusbijlage ook de volgende week stagnatie ondervinden zal. 't Zal zelfs de vraag zijn, of ik Zaterdag Kampen zal kunnen bereiken. Men rekene met een en ander: de mobilisatiemoeilijkheden grijpen dadelijk en snel op ons aller leven in.

K. S.

is de menselijke geest („Hoc est regis palatium“). Ook de dingen der natuur gehoorzamen God maar niet met overleg en vrijwillig. „Regnum est ubi est obedientia amoris“. (‘t Rijk is waar de gehoorzaamheid der liefde is). Tegenover de zonde openbaarde zich de weersproken Heerschappij Gods in 't vestigen van een nieuw rijk voor zichzelf, opdat het niet zou schijnen alsof het menselijke tevergeefs geschapen was.¹²⁾ Over het Koninkrijk hebben we hier een bredere opvatting, maar een uitwerking daarvan van het punt dat ons nu bezig houdt, vond ik daarin niet.

Heb ik daarmee den stand van deze kwestie in de Nederlandsche Gereformeerde Theologie laten zien uit den tijd (of kort daarna), waarin art. 36 werd opgesteld, in de praktische politiek blijkt dezelfde geest te heerschen. We behoeven ons maar het conflict van den Prins van Oranje met Datheen te herinneren, om daarin een juist inzicht te krijgen. De Prins staat het principe van soevereiniteit in eigen kring voor. Datheen wil

1) Synopsis purioris theologiae (ed. Bavinck), p. 58.

2) Synopsis, p. 260.

3) Synopsis, p. 261.

4) Synopsis, p. 261.

5) Synopsis, p. 447.

6) Synopsis, p. 609.

7) Synopsis, p. 662, 663.

8) G. Voetius, Catechisatie om den Heidelb. Catech. Uitg. Ponderoyen 1662 (uitg. Kuyper), p. 1138—1152.

9) G. Voetius, Politica Ecclesiastica IV, p. 825—832.

10) B. de Moor, Commentarius perpetuus in Marcelli Compendium (Leiden 1761—71—90), III, p. 1113.

11) Weisz, Die Idee des R. S., p. 40. „Panegyricus de regno Dei“ van Coccejus.

12) Coccejus, Panegyricus (Opera Omnia) Amsterdam 1701. VIII, p. 23.

den Staat binden aan één Kerk — anders gezegd, wil, dat de Staat zich zal uitspreken over de Kerk. Dan krijgen we het omgekeerde van Rome. Daar is de Staat ondergeschikt aan de Kerk, doordien de Kerk bepaalt, hoe de Staat zijn zal. Schijnbaar bepaalt hier de Staat hoe de Kerk zijn zal (welke Kerk de ware is), maar aangezien de Staat daartoe altijd de Kerk noodig heeft is dit ook niet meer dan schijn. De gevestigde Kerk gaat nu den Staat gebruiken als instantie om zich te handhaven en zelfs om het offensief te openen tegen andere kerken en secten.¹³⁾

Janse geeft daarvan de voorbeelden in zijn brochure „Burgerlijke of Kerkelijke politiek“. In December 1566 besloot een synode, dat de predikanten gelden zullen verzamelen en regelingen zullen treffen tot gewapend verzet.¹⁴⁾ Hier doet de Kerk, wat de taak is van de overheid. Zoo kwam het tot den beeldenstorm en via den beeldenstorm tot de vervolgingen. In 1566 mochten de predikanten vrij prediken in elke stad. Maar ze moesten eerst den eed afleggen, dat zij zich in politieke zaken aan de overheid zouden onderwerpen. Daaraan hielden zij zich echter niet.¹⁵⁾ De troepen door de Kerk bijeengebracht worden afgeslacht.¹⁶⁾ Toen de Prins in Antwerpen voor het overschot van dat legerij, aangevuld met verlopen landvolk en plunderaars, de poorten van de stad liet sluiten, schold men hem voor een verrader — en werd zelfs op hem geschoten. De overheid, dienaarss Gods, de Kerk ten goede, werd daar bijna vermoord.¹⁷⁾ Dat verzet in de stad tegen het bestuur van den Prins duurde drie dagen lang, en dat terwijl men vrijheid van godsdienst oefening had, als Gereformeerden naast de Roomschen. Datheen wil de Roomschen geen plaats gunnen — de Prins wil, naar de overheidstaak, recht doen. Datheen scheldt op den preekstoel den Prins uit voor een ongehoovige, die om God noch religie gaf, maar „van den Staat en 't nut zijn afgod maecte“. En als Datheen dan loopt aan den leiband van den volksman Hembyze in Gent, gebeurt het verschrikkelijke. Hembyze gaat met Parma onderhandelen en verradt de stad. Zoo heeft de fout van Datheen ernstige gevolgen: Gent viel en de kerken in Vlaanderen werden verwoest.¹⁸⁾ Datheen's werk in Vlaanderen was kerkverwoestend, doordat zijn overtreden van Gods ordinantiën voor de Kerk, meteen de burgerlijke vrijheden heeft aangerand.²⁰⁾

Terwijl men dus noch in de Theologie, noch in de praktische politiek den weg wist met de verhouding van Kerk en Staat, kwam het tot de officiële kerkelijke fixering van het standpunt in art. 36. Geen wonder, dat, nu de zaken zoo stonden, uit art. 36 niemand nog den weg weet. De fout van Augustinus na zijn uitbreiding in de Middeleeuwen — voor een belangrijk deel gecorrigeerd door Calvijn — deed zijn intrede in onze geloofsbelijdenis. Hier werkt het gebrek van de positieve uitwerking van Calvijn's goede beginsel in de theologie, in de politiek en ook in de belijdenis na. Men ziet wel, dat hier de verhouding te regelen is, maar men kon de regeling zelf ervan nog niet aan. Lees zoo eens de bekende zinsnede uit art. 36, waar staat, dat de taak der overheid is „de hand te houden aan den heiligen kerkdienst, [om te weren en uit te roeien elke afgoderij en valschen godsdienst, om het Rijk van den Antichrist te gronde te werpen] en het Koninkrijk van Jezus Christus te vorderen, het woord des evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn Woord gebiedt.“

De in 1905 geschrapte zinsnede zette ik tusschen haken. In die zinsnede wordt de overheid bevolen voor de kerk op te treden en heerscht dus praktisch de Kerk over de overheid. Zoals het daar stond, is het vrijwel het standpunt van Datheen. Maar wat er staan bleef is al even vreemd: de hand houden aan den kerkdienst en de prediking van het Evangelie tot geloof en bekeering, de dienst des Woords dus, de ambtelijke taak der Kerk, wordt hier aan de overheid opgedragen.

De verwarring, die in de Theologie en in de politiek bestond, is in het belijdenis-artikel ingedragen. Dat deze verwarring bestond, na zooveel eeuwen dat de fout van Augustinus in 't Roomsche systeem heerschte en dat men na de correctie van Calvijn, niet aanstonds den weg vond (te meer omdat die weg minder zuiver was uitgestippeld), is geen wonder. Maar dat die verwarring nog bestaat in onze belijdenis, nu 3 eeuwen later — en dat we blijkbaar den moed opgegeven hebben deze verhouding naar de Schrift te regelen, is zeker een ernstige fout. 't Wordt tijd de Schrift te gaan verstaan.

L.

H. J. W.

13) A. Janse. Burgerlijke of kerkelijke politiek (Aalten 1932), p. 17, 24, 25, 33.

14) Dr Th. Ruys. Petrus Dathenus, p. 66.

15) Janse. Burgerlijke of kerkelijke politiek, p. 35. Ruys, p. 67-71.

16) Groen. Handboek Vad. Gesch., p. 125.

17) Janse, p. 37.

18) De Wilde. Om de Vrijheid. (A. R. Staatskunde, 1e Jaargang, p. 315, 316.) (Brochure, p. 27, 28.)

19) De Wilde, p. 317, 320. (Brochure, p. 29, 32.)

20) Janse, p. 39.

UIT DE SCHRIFT

„Kennis“ en Schriftgezag.

En deze dingen, broeders! heb ik op mij-zelf en Apollos bij gelijkenis toegepast, om u wentwil; opdat gij aan ons zoudt leeren, niet te gevoelen boven hetgeen geschreven is.

1 Cor. 4: 6a.

Corinthe neemt onder al de kerken uit den eersten tijd een bijzondere plaats in; en in verband daarmee dragen ook de brieven aan deze gemeente een heel apart karakter. Deze kerk is van een heel eigenaardige „ligging“.

Tot die typeerende verschijnselen behoorde, naast vele andere dingen, ook de zucht naar „kennis“. De Corinthiër begeert „wijsheid“; de liefde tot de filosofie zit hem in het bloed. Want in dezen tijd is de filosofie in sterke mate „populair“ geworden, wat niet altijd van de wijsbegeerte kan worden gezegd. Men zoekt geen abstracte systemen, maar begeert levenswijsheid. Van de wijsbegeerte wordt gevraagd, dat ze het leven dient; het moet komen tot verheffing der moraal via het rechte denken. Er zijn dan ook vele rondreizende filosofen.

De kerk te Corinthe heeft de gevaren van deze populaire filosofie onderschat, en is het slachtoffer geworden van de „wijsheid dezer wereld“; althans ze dreigt zich den dood te eten aan de „kennis“, en het kruis van Christus te verwerpen als dwaasheid. Het conflict tusschen gelooven en denken is hier dus geboren; men is hard bezig het intellect te stellen op de plaats, die alleen de openbaring in de Schrift mag bezitten. Met al den aankleef van dien.

Het gevaar werd wel heel acuut, toen men ook Paulus een plaats gaf onder de filosofen, en de uitnemendheid van zijn „wijsheid“ ging roemen. Wat hij aan de gemeente kwam zeggen, beschouwde men niet als het evangelie van Jezus Christus, waarvan Paulus de dienaar was, met anderen meer; neen, dat was voor de menschen „de wijsbegeerte van Paulus“. En men zag daarom Apollos niet als dienaar van Christus, en mede-arbeider van Paulus in hetzelfde evangelie; men moest noodwendig nu ook Apollos zien als een man, die kwam met een eigen stelsel, dat van dat van Paulus weer eenigermate onderscheiden was. Men kent in Corinthe dus den filosoof Paulus naast en tegenover den filosoof Apollos; en ze hebben beiden hun eigen discipelkring; elk gemeentelid sluit zich aan bij een filosoof, en ieder kiest zich een stelsel, dat hem lijkt. Zoo toeh plegen de menschen der „kennis“ te doen.

Nu heeft Paulus in de eerste hoofdstukken van dezen brief al heel wat gezegd ter vernieling van deze kennis-mentaliteit. Hij heeft met allen nadruk geponeerd, dat het kruis van Christus voor het natuurlijk denken dwaasheid is; de Griek, ook de Corinthiër, zoekt „wijsheid“, de wijsheid „dezer wereld“; daarom zal hij het kruis van Christus dwaasheid achten. Daarna is hij gaan betoogen, dat heel zijn werkzaamheid in Corinthe van die der filosofen onderscheiden was. Zijn preekinhoud was anders (geen menselijke wijsheid, maar woorden, die de Heilige Geest leert); ook zijn werkmethode was anders; hij had zich niet bediend van kunstgrepen, redeneertrucs, debat-handigheden, er was bij hem evenmin uitnemendheid van woorden als van wijsheid. En daarom wees hij dan ook af de tegenstelling, die men maakte tusschen hem en Apollos. Zij waren geen filosofen, ieder met een eigen stelsel, en met een eigen aanhang. Integendeel, ieder van hen was met de hem bijzonder verleende gaven dienaar van Christus, in hetzelfde evangelie. Geen bringers van een verschillend systeem. Corinthe wist niet meer, wat het ambt was!

Doch omdat al de dienaars van Christus niet komen met de producten van hun eigen denken, maar met de hun door Christus toevertrouwde boodschap, daarom is er ook geen sprake van, dat ze afhankelijk zouden zijn van het oordeel der menschen. Als Paulus en Apollos beiden in Corinthe waren gekomen met hun eigen theorie, dan was het voor beiden een hoogst belangrijke vraag geweest, hoe het publiek op hun ideeën reageerde, en hoe het ging met den groei van hun partij en met dien van hun concurrent-filosof. Maar nu ze beiden zich broeder-ambtsdrager weten van Jezus Christus, nu negeeren ze het oordeel van het publiek, en arbeiden ze om lof te ontvangen van Hem, die hen zond. Nu haten ze het verschijnsel van Paulianen contra Apollianen; ze zoeken den opbouw van het gebouw Gods, de kerk van Jezus Christus.

Zoo langzamerhand werd het al een heel stuk, dat Paulus over zichzelf en Apollos schreef. Maar, zoo zegt hij hier, ik heb dat gedaan met het oog op u. Die uiteenzetting over het ambt van Apollos en mezelf heb ik niet gegeven in den waan, dat de dienaars van het evangelie zichzelf tot preekstof mogen maken; of omdat we het zelf nog heel erg noodig hebben, bij deze dingen bepaald te worden. Neen, het is me te doen om

u. Om door ons voorbeeld u maar te leeren dat ge u niet moet verheffen boven de Schrift. Om u te verlossen van uw groote zonde, dat ge in uw denken en in uw kennis-verreering u losmaakt van de Schrift.

Daarom heb ik, wat ik te zeggen had, gegoten in den concreten vorm van een preek over mezelf en Apollos.

Want ik, (en Apollos is het volmaakt met me eens), ik beroep me bij mijn arbeid niet op mijn eigen inzicht; op mijn „kennis“ of „wijsheid“. Als ambtsdragers zijn we gebonden aan de Schrift. En ge moet maar eens erop letten: al wat ik tot nu toe zei over de wijsheid der wereld, dat heb ik bewezen uit de Schrift; en mijn heele betoog over het ambt is doorspekt met teksten. Wat al een aanhalingen uit het Oude Testament! Deed ik dat, om te laten zien, hoe goed ik den weg weet in mijn bijbel? Neen, ik deed het om u wentwil; om u aan dit voorbeeld te demonstreeren, hoezeer gij en ik, met al onze kennis en wijsheid, met heel onze theologie en filosofie gebonden zijn aan de Schrift.

Paulus heeft het maar al te scherp gezien: het denken, zich losmakend van de Schrift, en zich verheffend boven de Schrift, is funesteerd, gaat te gronde. En hij heeft geëischt, dat elk systeem zich rechtvaardigen zal met het beroep op de Schrift.

Omdat onschriftuurlijke filosofie een bedreiging is van het leven der kerk, daarom is het een levensbelang voor de kerk, dat ook de wijsbegeerte zich buigt voor de Schrift, en zich beroept op de Schrift. Elke poging, om ook in de wijsbegeerte ernst te maken met de dwaasheid van het kruis, heeft bij voorbaat recht op de sympathie en het gebed, niet maar van enkelen, die zich voor dergelijke kwesties interesseeren, doch van heel de gemeente.

En het beroep op de Schrift worde eerlijk getoetst. „Elke ketter heeft zijn letter“? Laat ons toezien, dat we het Schriftbewijs nimmer verliezen! Niet boven hetgeen geschreven is!

A.

B. H.

KERKELIJK LEVEN

Indrukken van de Generale Synode.

Ter inleiding

Ook ditmaal zullen we eenige indrukken van de synode geven. Op volledigheid zullen we daarbij geenszins staan. Het verslag van onzen correspondent zal de volledigheid, mijn indrukken evenwel zullen slechts eenige toelichting bedoelen, met voorkeurkeuze van wat al of niet zal aan te raken zijn.

Bidstond en opening

Oudergewoonte werd de leiding van den bidstond door den voorzitter der voorgaande synode, en de openingshandeling door één der predikanten van de roepende kerk (Sneek) verricht.

Moderamen

De verkiezing van het moderamen hield eenigen tijd op. Resultaat was, dat voorzitter werd ds J. L. Schouten. Over de voorzitterskeuze is zelfs te voren in de pers geschreven: sommigen opperden zelfs, maar dan waarschijnlijk niet zonder eenigen zin voor humor aan den dag te leggen, de idee der bekoorlijkheid van een synode onder praesidium van dr Colijn. Een grappig natuurlijk, maar misschien niet zonder gevaar voor misverstand. Hoe het zij, de voorzitter der voorgaande synode werd ook voor deze verkozen. In zooverre was dit voor sommigen een ongedachte wending, als tot nu toe de regel gold, dat de praeses van een synode voor de volgende niet in aanmerking komt. Deze regel is echter geen wetsbepaling. Dat het verschil tusschen gewoonte- en wetsbepaling scherp gezien werd, bleek al spoedig, toen reeds bij eerste stemming de voorzitter van '36 weer een flink getal stemmen op zich vereenigde.

Voorts kent men de andere leden van het moderamen.

Moeilijke tijdsomstandigheden

Zwaar drukt wel op allen de moeite, waarin het volkerenleven zich verstrikt heeft. Men heeft geen tijd zelfs, om zich af te vragen, hoe de N. S. B. het tegenwoordig heeft met haar slagzin: Mussert of Moskou.

Meer dan één was er, die hartelijk wilde, dat hij thuis was. Voor bijna allen is het een offer, juist in deze omstandigheden het gezin achter te laten. En onderscheiden predikanten voelen het als een pijnlijk gemis, niet in hun gemeente te zijn, juist nu. Zelf herinner ik me den Vrijdagavond in 1914, toen ik, nauwelijks enkele weken predikant, van mijn voorbereiding voor de preek werd afgehouden door families, die zoo graag bezoek hadden, omdat een man, een vader naar de grenzen moest. Ik zie ze nog voor me: nerveus sommigen, misschien wel meer in getal dan thans, 25 jaar later, nu we, de gronden daargelaten, toch wat meer dan destijds rekening houden met de mogelijkheid, die toen daarin verwerkelijkt is, dat, terwijl schier heel de kaart van Europa bloedrood gekleurd was, er één wit plekje vier jaren is overgebleven: Nederland. Maar al moge het „wonder“ van 1914-'18 ons vandaag misschien eenigszins op ons gemak zetten, niemand vergeet toch, dat de wereld en ook de oorlogsmachinerie er in een kwart eeuw heel anders is uit gaan zien.

Elke synode afgevaardigd.

Men kan heel de Duitsche gemeenten v door een synode die er zijn z'n best w de synode door de synode, vóór in de wer

Voor velen bidstonden dat toen 8 uur klok kerk door indrukkel Wie het pl veler hart Nadat d uitgesprok de Sneek

Reeds h woord gev Amerika eveneens op dit oog

Beiden die zij ver blik in hu gepaste vr den verzel hebben.

Waar nu lijke instab blijft, daar deuzen v behandelin elkander l Op dit pun in die lijn

Bijzonder dag, toen prof. Greij Testament' noemd tot Leeuw. De een zinspel in de ane verteld wafrikaan b voorzitter, wel wat we van heeler

Dr Beets belijdenis o klank vone bled voor o praktische i zoeken van beginselen. Uit eigen het destijds den) brach was, dat h tus gesprol En dan: wi onze Oost, mogelijk te werk.

Mooie ad Heer Wolte spr. zelf), zich geven Djokja. Ver

Artikel X De atwijk gesanctione

*) Verbete regels op een zening in de druft" in elk weet, o critic suppletie mag op bladzijde formiteit" in

1) Voor e op te letten. Kuiper en d rapport zich lijen geven verplichtinge

En in een sprekend ov bezwarem pelijk drager zijn, achte ling niet p haar aan de te kunnen der Deputat Wat hier der Synode sprekingen. bewijsmateri Maar belang